

דף ב' ע"ב

במשנה: או שנמצאו איילוניות.

כתבו התוס' (ד"ה או שנמצאו): תימה דאמרין פרק האשה בתרא קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כו' ואמאי תתייבם ממה נפשך דאם אינה איילונית שפיר מייבם, ואם היא איילונית, נמי שרי, דלא היתה אשת אחיו כו'. והר"א מבורגוילא תירץ דאיירי בנמצאת איילונית בחיי האח והקפיד, אבל לאחר מיתה דלמא אם הי' האח קיים לא הי' מקפיד עכ"ל.

בשער המלך (הל' מקואות פ"י ה"ו) תמה על תירוצם, דעדיין תתייבם ממ"נ. דהו"ל ס"ס, ספק אם היא איילונית או לא, ואפילו אם ת"ל שהיא איילונית, דלמא אם הי' הבעל קיים הי' מקפיד ונמצא שלא היתה אשת אחיו מעולם.

וכתב דמזה מוכרח דתוס' ס"ל כדעת הרשב"א בחידושו (חולין מ"ו ע"ב ונ"ג ע"ב) דס"ס דשרי הוא רק היכי דאי אפשר לברר, אבל היכי דאפשר לברר לא מהני ספק ספקא, ולפ"ז מיושב דהכא נמי לא שרינן מטעם ס"ס, כיון דלאחר זמן אפשר להתברר דתמצא איילונית, ובכה"ג אין ס"ס מתיר.

יש להעיר בזה דבשו"ת נו"ב (מהדו"ק יו"ד סי' מ"ג) נקט דהא דס"ס דאפשר להתברר אסור הוא רק אם שני הספקות יכולים להתברר, אבל אם רק ספק א' יכול להתברר והספק השני ישאר בעינו שרי, והרי הכא אמנם הספק אם תמצא איילונית יכול להתברר, אבל הספק אם האח הי' מקפיד, לעולם לא יתברר, ומ"מ כתב השעה"מ דאסור.

ועיין בענין זה דס"ס שרק ספק א' יכול להתברר בפתחי תשובה יו"ד סי' ק"י כללי ס"ס (ס"ק ל"ה) ושדי חמד (מערכת ס' כלל כ"ט).

בגמ': אי הכי ליתני חמותו ברישא

הגאון הנצי"ב במרומי שדה הקשה, לשיטת התוס' לקמן צד, ד"ה מאיסורא, דחמותו לאחר מיתת בתה לכו"ע הי'

מ"ע ותיקשי דא"כ אין לך אשה כשרה ליבום דהא הוא והיא אוננים הם, וקיי"ל בפרק ארבעה אחין (כ"ז): כל אשה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה.

וע"כ מכריח החכ"צ מזה דחליצה דומה לגט, ויבום לקנינים, דג"כ חשב הרמב"ם בין מ"ע ומ"מ אונן מגרש וקונה ומקנה בקנינים האמורים בתורה ה"נ חולץ ומייבם.

ובשאי"ת יעב"ץ להגאון ר' יעקב עמדין זצ"ל בן החכ"צ (בח"א סי' כ"ז) הקשה על אביו מהתוס' הנ"ל דנדה כיון שאינה אסורה רק על בעלה אלא על כל העולם ל"ש בה הכלל דכל שאין אני קורא בה בשעת נפילה. ולפ"ז ה"ה באוננת דבשעת אנינות אסורה לכל העולם מפני שאסורה בשמחה, ועוד הרי אונן אסור בתשה"מ ע"י בר"ן פ"ב דכתובות בסוגיא דמת אביו של חתן [וע"י במהר"ץ חיות על תוס' הנ"ל] וא"כ כמו דבנדה ל"ש לומר כל שאין אני קורא בשעת נפילה וכו' משום שאסורה לכל העולם כמו"כ באוננת ל"ש לומר כל שאין אני קורא בשעת נפילה וכו'.

ובפתחי תשובה (אה"ע סי' קס"ט ס"ק ל"ד) תירץ קושית החכ"צ עפ"י דהנוב"י לגבי ספירת העומר, דבמצוה שאם לא יעשה היום יפסיד גם להבא כגון ספה"ע שאם לא יספור היום לא יוכל לספור למחר ג"כ, מזה אינו נפטר האונן, וא"כ גם ממצות יבום לא נפטר האונן, כיון שעיי"ז לא יוכל לקיים שוב מצות יבום משום שכל שאין אני קורא בשעת נפילה וכו'.

ובמכתבי תורה למרן האמרי אמת זצ"ל (סי' נ"ו) כתב וז"ל: דהטעם דאונן פטור מכל מצות שבתורה הוא, כדי שישתתף בזה בנפש קרובו המת (מפטירתו עד קבורתו, שבזה העת גם הנפש למעלה אין לה מקום) שנפטר מכל המצוות כמ"ש במתים חפשי, ולכן רק ממ"ע כי במל"ת גם המת אינו עובר, ועלה על דעתי שאפשר לתרץ בזה תמיהת הח"צ בתשו' סי' א' על המהרי"ט איך משכחת מצות יבום כיון שנפטר שעה אחת בעת נפילתה ליבום כי היא והוא אוננין וכו', אבל לפמ"ש שהוא רק לטובת נשמת המת א"כ מצות יבום שאני שהוא באמת נוחם לנשמת המת כמבואר בספרי קדושים, לכן לטובתו ונחמתו ניתנה רק מצוה זו עכ"ל.